



**T.C. KÜLTÜR VE TURİZM  
BAKANLIĞI  
ARAŞTIRMA VE EĞİTİM  
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

Reçu CLT / CIH / ITH

Le 29 MARS 2019

N° 0211

**SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS TÜRKİYE ULUSAL ENVANTERİ**

**ENVANTER BİLGİLERİ:**

**Unsurun Adı:** Geleneksel Zekâ ve Strateji Oyunu: Mangala/Göçürme

**Unsurun Bilinen Diğer Adları:** Mangala oyunu Türkiye'nin pek çok yerinde farklı adlarla bilinmektedir. Bu adlara örnek olarak şunlar verilebilir: Köçürme (Divan-ı Lügati't Türk), "Mankala", "Kümelek", "Dokuz Kuyu", "Dokuz Taş", "Emme", "Kale", "Mele", "Hane", "Kuyucuk Taşı", "Göçme" vs.

**Unsurun Envanter Numarası : 01.0112**

**Unsurun Envantere Kayıt Tarihi : 6 Ağustos 2014**

**Unsurun İlişkin Envanter Güncelleme Tarihi: 14 Mart 2019**

**Unsurun Somut Olmayan Kültürel Miras Alanları:**

- Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Festivaller

**Unsurun Envantere Kayıtlı Olduğu İller:** Ankara, İstanbul

**UNSURA İLİŞKİN BİLGİLER**

**Unsurun Kısa Tanımı:**

Mangala/Göçürme oyunu, genellikle iki kişi tarafından oynanan ancak iki grubun birlikte oynamasına da imkân sağlayan Türk strateji ve zekâ oyunudur. Oyun toprağa kazılacak çukurlarda oynanabileceği gibi oyun için tasarlanmış tahtalarda da oynanabilir. Her yaşta oyuncunun oynayabileceği bu oyunun amacı, oyuncuların en çok taşı toplamasıdır. Oyunda taş yerine tohum ya da tane de kullanılabilir. Oyun, oyuncu sayısına ve oyunun çeşitlerine göre iki, üç ya da dört sıralı çukurlarda oynanabilir. Taşlar oyunun kurallarına göre çukurlara dağıtılır ve en çok taşı toplayabilen oyuncu oyunu kazanır. Oyunun süresi de oyunculara ve oyunun kurallarına bağlı olarak değişir.

Osmanlı döneminde özellikle saraylarda, hanlarda ve cami avlularında oynanan Mangala/Göçürme oyunu, sosyalleşme ve kültür paylaşımı araçlarından biri olarak görülmüştür. Bu durum, Osmanlı dönemine ait pek çok tasvir ve resimde de izlenebilmektedir. Şanlıurfa'da Göbeklitepe'de bulunan taşta oyulmuş mangala tahtasına benzer oyun alanları ile birlikte oyunun tarihi de insanlığın en eski dönemlerine kadar götürülmektedir. Bugün ise mangala oyunu, her yaşta oyuncunun evler, okullar, kurslar, geleneksel kutlama alanları gibi farklı mekânlarda her an oynayabilmesi bakımından sosyalleşme ve kültür paylaşımı işlevini sürdürmektedir.



**T.C. KÜLTÜR VE TURİZM  
BAKANLIĞI  
ARAŞTIRMA VE EĞİTİM  
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

Geniş bir coğrafyada kendine yer bulan unsur, uygulayıcılarının bilişsel, duyuşsal ve motor becerilerini geliştiren, stratejik ve yaratıcı düşünme kabiliyetini arttıran bir yapıya sahiptir. Dünya üzerinde bu oyunun onlarca farklı çeşidi bulunmaktadır. Her yaş ve cinsiyetten kişiler tarafından oynanabilen mangala, toplumun çeşitli kesimlerinden insanların bir araya gelerek bilgi ve düşüncelerini paylaşması için olduğu kadar, sözlü kültür ile ilgili bilgileri de içeren çeşitli toplumsal uygulamaların aktarımı için uygun ortamlar sağlamaktadır. Ayrıca; yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde düzenlenen ve festival havasında geçen turnuvalarıyla unsur, kültürel etkileşim ve çeşitliliği destekleyen bir yapıya da sahiptir.

**Unsurun Coğrafi Dağılımı:**

İlgili topluluklar envanter başvuru formlarında unsurun Türkiye'nin hemen her yerinde yaşatıldığını ifade etmektedir. Ancak Somut Olmayan Kültürel Miras Ulusal Envanterine, Somut Olmayan Kültürel Miras İl Tespit Komisyonları vasıtasıyla başvuran STK'ların bulunduğu ve unsurun yoğun olarak yaşatıldığı iller Ankara ve İstanbul'dur.

**Unsurla İlgili Grup ve Topluluklar:**

Ankara ve İstanbul şehirleri genelinde olmak üzere mangala oyununu oynayan miras taşıyıcıları ve uygulayıcıları üniversite ve okul kulüplerinde mangala oyununu oynamak için bir araya gelen topluluklar, mangala ile ilgili sivil toplum kuruluşlarıdır.

Günümüzde unsur ile ilgili kişi ve topluluklar, bu alanda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşu statüsündeki kulüplerin çatısı altında unsuru icra etmektedir. Hâlihazırda birçok sivil toplum kuruluşu ulusal envantere kayıt çalışmalarına katılım sağlamıştır.

**Unsurla İlgili Koruma Eylem Planı:**

Unsurla ilgili ulusal çapta hazırlanan bir Koruma Eylem Planı bulunmaktadır. 21 Ocak 2019 tarihinde ilgili sivil toplum kuruluşları ve miras taşıyıcılarının katılımlarıyla oluşturulan "Geleneksel Zeka ve Strateji Oyunu: Mangala/Göçürme Koruma Eylem Planı" 5 Ana Stratejik amaçtan oluşmaktadır:

Stratejik Amaç 1: Unsur ile İlgili Araştırma ve Dokümantasyon Faaliyetleri Yapılması

Stratejik Amaç 2: Unsurun Kapasitesinin Güçlendirilmesi

Stratejik Amaç 3: Unsur ile İlgili Tanıtımın ve Toplumsal Farkındalığın Arttırılması

Stratejik Amaç 4: Unsurun Aktarımına İlgili Koruma Faaliyetleri

**Unsur ile İlgili Bugüne Kadar İllerde Yapılmış Faaliyetler:**

- Ankara ve İstanbul genelinde ve çeşitli ilçelerinde okullar arası turnuvalar gerçekleştirilmiştir.
- TÜBİTAK "Öğretmen Adaylarına Mangala Öğretiyorum" Projesi (Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencileri)



**REPUBLIC OF TURKEY  
MINISTRY OF CULTURE  
AND TOURISM  
GENERAL DIRECTORATE OF  
RESEARCH AND TRAINING**

• List of Publications Related to the Element :

- Ankara'nın Kültürel Değerleri I* (2017). Ankara: T.C. Ankara Valiliği Ankara İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.
- And, M. (1979). "Çocuk Oyunlarının Kültürümüzde Yeri ve Önemi (Mangala Oyunu Örneği)". *Ulusal Kültür*, Nisan 1979/4, 44-66.
- (1974). *Oyun ve Bügü (Türk Kültüründe Oyun Kavramı)*. İstanbul : İş Bankası Yayınları.
- Başal, H. A. (2010). *Geçmişten Günümüze Türkiye'de Geleneksel Çocuk Oyunları*, İstanbul: Morpa.
- Bayar Çelebi, D. (2007). *Türkiye ve Azerbaycan'daki Çocuk Oyunları ve Oyuncaklarının Karşılaştırmalı İncelemesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla: Muğla Üniversitesi.
- Çaylı, F. (1951). 'Çok Taş ve Meneli Taş Oyunları', *Türk Folklor Araştırmaları*, Temmuz, Sayı: 24.
- Demir, İ. (2015). *Niğde Geleneksel Çocuk Oyunları ve Halkbilimsel İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi.
- Demir, İ., Zengin, A., Kocabaş, İ., Ömür, Y. E. (2015). "Öğretmen Adaylarına Mangala Öğretiliyor", *I.Uluslararası Türk Dünyası Çocuk Oyun ve Oyuncakları Kurultayı*. Pegem Akademi Yay. 275-280.
- İvgin, H. (2010). 'Türk Dünyasının Taş Oyunlarından "Orda" Menşeli Oyunlar'. *Kültür Evreni*. 6. 2: 47-54.
- Kul, M. (2018). 'Türk'ün Strateji Ve Zekâ Oyunu" Mangala'. *Electronic Turkish Studies*,
- Küçük yıldız, A. (2015). *Türk Zekâ Oyunları 1: Köçürme Mangala*. Ankara : Delta Kültür.
- Oğuz, M. Ö. ve Ersoy, P. (2005). *Türkiye'de 2004 Yılında Yaşayan Geleneksel Çocuk Oyunları*. Ankara: Gazi Üniversitesi THBMER Yayınları.
- Özdemir, N. (2006). *Türk Çocuk Oyunları 2*. Ankara: Akçağ.
- Özhan, M. (1997). *Türkiye'de Çocuk Oyunları Kültürü*, Ankara: Feryal.
- Uluişik, Y. P. (2018). "Mangala Oyunu Hakkında Bir Değerlendirme". *TURAN-SAM Dergisi*.10.39.



Confirmed By

**Döndü AKÇAY ODABAŞI**

**The Branch Manager of National Inventories of Intangible Cultural Heritage**



**REPUBLIC OF TURKEY  
MINISTRY OF CULTURE  
AND TOURISM  
GENERAL DIRECTORATE OF  
RESEARCH AND TRAINING**

**THE FORM OF ICH NATIONAL INVENTORY OF TURKEY**

**INVENTORY INFORMATION:**

**Name of the Element:** Geleneksel Zeka ve Strateji Oyunu: Mangala/Göçürme (Traditional Intelligence and Strategy Game: Mangala/Göçürme)

**Other Names of the Element:** Mangala/Göçürme game is known with different names in many regions of Turkey. We can give these names as examples: Köçürme (Divan-ü Lügati't Türk), "Mankala", "Kümelek", "Dokuz Kuyu", "Kuyulama", "Yalak", "Dokuz Taş", "Emme", "Kale", "Kortik", "Çakıldak", "Çukur", "Göcek", "Emen", "Mele", "Hane", "Kuyucuk Taşı", "Göçme", "Altiev", "Mereköçtü" etc.

**Inventory Number of the Element :** 01.0112

**Date of the Registration :** 06 August 2014

**Date of Inventory Update for the Element:** 14 March 2019

**ICH Domains of the Element :**

- Social practices, rituals and festive events

**Provinces Submitted Inventory Form for the Element:** Ankara, İstanbul

**INFORMATION ABOUT THE ELEMENT:**

**Brief Description about Element:**

Mangala/Göçürme is a Turkish intelligence and strategy game which is usually played by two persons but it's enable to be played by two groups too. It can be played on pits on the ground and also on special boards. The aim of the game which is playable by the people in all ages and genders, is to gather most pellets. It can be used nuts, seeds and pearls instead of stones. The game can be played by two, three or four pits arranged in order according to the number of players and the type of the game. The pellets are distributed across the pits and the player who gathers most pellets wins the game. The duration of the game varies according to the number of players and the rules of the game.

The game which had been played especially in palaces, inns and mosque's courtyards during the Ottoman period, is seen one of the tools for socialization and culture sharing. It can be monitored on many depictions and miniatures belongs to Ottoman period. The history of the game can be taken to the earliest periods of mankind along with the stone-carved mangala boards found in Göbeklitepe, Şanlıurfa. Today the element continues to function as socializing



**REPUBLIC OF TURKEY  
MINISTRY OF CULTURE  
AND TOURISM  
GENERAL DIRECTORATE OF  
RESEARCH AND TRAINING**

and cultural sharing with regards to be played at any time in different places such as houses, schools, courses, traditional celebration areas.

The element which finds its place in a wide geography, has a form that improves cognitive, motor, and social skills of practitioners and enhances the players strategic and creative thinking. There are dozens of different kinds of this game on Earth. The Mangala/Göçürme game which can be played by people of all ages and genders, provides the appropriate environment for the transmission of various social practices, including information about oral culture, as well as for sharing the knowledge and thoughts of people from various parts of the society. Also, it has a structure that supports cultural interaction and diversity with its tournaments which are held in festive moods at the local, national and international levels.

**Geographical Location of the Element:**

Concerned communities of the element declare that the element has been practiced all over the Turkey in their inventory forms. Provinces submitted inventory form for the element through Intangible Cultural Heritage Boards and where the element is more intensively practiced, are Ankara and Istanbul.

**Related Group and Communities:**

Throughout especially Ankara and İstanbul; related group and communities of the element are consist of heritage bearers and practitioners who plays the game, groups and communities of the element who are gathering to play the game at universities and school clubs and concerned NGOs of the element. Today, individuals and communities related to the element practice it under the roof of clubs in non-governmental organizations status. Currently, many non-governmental organizations have participated in national inventory registration.

**Strategic Safeguarding Plan for the Element:**

The National Safeguarding “Traditional Intelligence and Strategy Game: Mangala/Göçürme” Action Plan which was formed with the participation of related NGO’s and heritage bearers and practitioners on January 21,2019, consists of 5 main strategic objectives:

Strategic Goal 1: Research and Documentation

Strategic Goal 2: Capacity Building

Strategic Goal 3: Promotion and Raising Awareness

Strategic Goal 4: Safeguarding Activities Related to Transmission of the Element

**Conducted Safeguarding Activities Related to the Element in the Provinces:**

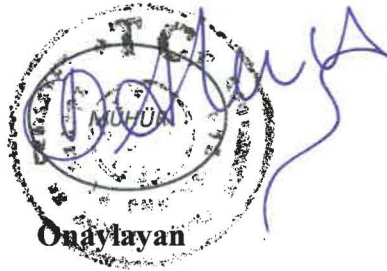
- Inter-school tournaments were held in Ankara and İstanbul and in various districts.
- The TUBITAK Project “I’m Teaching Mangala to Teachers Candidates” (Yıldız Technical University Faculty of Education)



**T.C. KÜLTÜR VE TURİZM  
BAKANLIĞI  
ARAŞTIRMA VE EĞİTİM  
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

• Unsur İle İlgili Elde Bulunan Yayınların Listesi:

- Ankara'nın Kültürel Değerleri I* (2017). Ankara: T.C. Ankara Valiliği Ankara İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.
- And, M. (1979). "Çocuk Oyunlarının Kültürümüzde Yeri ve Önemi (Mangala Oyunu Örneği)". *Ulusal Kültür*, Nisan 1979/4, 44-66.
- (1974). *Oyun ve Bügü (Türk Kültüründe Oyun Kavramı)*. İstanbul : İş Bankası Yayınları.
- Başal, H. A. (2010). *Geçmişten Günümüze Türkiye'de Geleneksel Çocuk Oyunları*, İstanbul: Morpa.
- Bayar Çelebi, D. (2007). *Türkiye ve Azerbaycan'daki Çocuk Oyunları ve Oyuncaklarının Karşılaştırmalı İncelemesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla: Muğla Üniversitesi.
- Çaylı, F. (1951). 'Çok Taş ve Meneli Taş Oyunları', *Türk Folklor Araştırmaları*, Temmuz, Sayı: 24.
- Demir, İ. (2015). *Niğde Geleneksel Çocuk Oyunları ve Halkbilimsel İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi.
- Demir, İ., Zengin, A., Kocabaş, İ., Ömür, Y. E. (2015). "Öğretmen Adaylarına Mangala Öğretiliyor", *I.Uluslararası Türk Dünyası Çocuk Oyun ve Oyuncakları Kurultayı*. Pegem Akademi Yay. 275-280.
- İvgin, H. (2010). 'Türk Dünyasının Taş Oyunlarından "Orda" Menşeli Oyunlar'. *Kültür Evreni*. 6. 2: 47-54.
- Kul, M. (2018). 'Türk'ün Strateji Ve Zekâ Oyunu" Mangala'. *Electronic Turkish Studies*, Küçük yıldız, A. (2015). *Türk Zekâ Oyunları 1: Köçürme Mangala*. Ankara : Delta Kültür.
- Oğuz, M. Ö. ve Ersoy, P. (2005). *Türkiye 'de 2004 Yılında Yaşayan Geleneksel Çocuk Oyunları*. Ankara: Gazi Üniversitesi THBMER Yayınları.
- Özdemir, N. (2006). *Türk Çocuk Oyunları 2*. Ankara: Akçağ.
- Özhan, M. (1997). *Türkiye 'de Çocuk Oyunları Kültürü*, Ankara: Feryal.
- Uluşık, Y. P. (2018). "Mangala Oyunu Hakkında Bir Değerlendirme". *TURAN-SAM Dergisi*.10.39.



Onaylayan

**Döndü AKÇAY ODABAŞI**

**Somut Olmayan Kültürel Miras Ulusal Envanterler Şubesi Müdürü**